

Szabó László

SZERETEM EZT A MENEDÉKET, EZT A JÁSZ TELEPÜLÉST KŐ PÁL JÁSZSZENTANDRÁSI KÖTŐDÉSE

A nemrégiben elhunyt szobrászművész 1941. június 2-án született a Heves és Jászszeptandrás között fekvő Perespusztán. Ezt a helyet Jászszeptandrásról indulva a volt járás tanyai iskolájának érintésével lehet megközelíteni a Határ útról. A hajdani tanyaközpont, ahol született, már nem létezik, elbontották, széthordták az épületeket.

Az első igazi szentandrászi kapcsolatát az jelentette, amikor a templom stációit 14 éves korában rendelte meg tőle az akkori egyházközség vezetője, Kompér Faragó István. Ő jó ismeretségben volt Kő Pál édesapjával, és mivel hallotta, hogy a gyerek igen tehetséges a rajzolás-festésben, elment hozzájuk és megkérte, készítse el a képeket. Jézus kínszenvedéseiről 14 alkotást festeni – szokatlan és nagy kihívást jelentő ajánlat volt egy kisdíák számára.

Ott a templomban szembesült először Aba-Novák Vilmos freskóival. Szavaival élve: „Megfaroltam egy kicsit, de a hályogkovács bátorságával nekiláttam. A stációim ma is láthatók és vállalhatók.” (Kő Pál: *Cifrázzuk a történetet Szabad Föld 2015. 01. 01.*) A huncut fiatalember a 12. stációban saját magát is megfestette: csikos pulóverben, háttal ülve, bal kezével fejét támasztva látható.

Ugyancsak templomunk történetéhez, valamint Kő Pál és Jászszeptandrás kapcsolatához tartozik az az esemény, amikor 1994. október 6-án a római katolikus templom külső falán elhelyezett, Kő Pál által készített dombormű került átadásra Aba-Novák Vilmos halálának 50. évfordulója alkalmából. A vendégek között ott voltak a tanítványok: Somogyi József szobrászművész, Redő Ferenc, a Szépművészeti Múzeum nyugalmazott igazgatója. Jelen volt a művész lánya, Aba-Novák Judit is. A szomszéd városból, Hevesről is érkeztek diákok, tanárok és még sokan mások, valamennyien a domborművet készítő művész tisztelői. Az ünnepséget Kő Pál nyitotta meg. Szólt arról, hogyan hatott művészi pályafutására Aba-Novák Vilmos festészete, műveivel való első találkozása, mely irányadó, fokmérő lett a későbbiekben. A dombormű elkészítésének alap gondolata a művésztől származik.

Részlet az 1991. október 6-án átadott Aba-Novák dombormű avatási beszédéből. „Egy amatőr képet láttam róla, amint ül az állvány tetején, mindkét kezében egy-egy nagy lapos ecsettel, fölötte kazettás mennyezet, amit éppen fest. Jobb keze fellendül, baljával a térdén támaszkodik. Mögötte egy fiatal férfi szénnel készített, hatalmas apostolfejeket ábrázoló kartont tart. A fejek félembernyi nagyságúak, frissen, ropogósan rajzolt gigászok. Előtte egy thonet széken festékes tégelyek, a karfára festőrongy van dobva. Ez a fénykép adta az ötletét annak a domborműnek, amit itt helyeztünk el a jászszeptandrászi templom falán 1991-ben.” (Belső Tárlat, Kő Pál könyve, 1996.)

A példakövető utód Aba-Novák Vilmos festőművész iránti tiszteletből készítette el a műalkotást, amelynek finanszírozását is ő vállalta. A község önkormányzata – megköszönve Kő Pál szobrászművész szíves felajánlását – viszonzásképpen egy kiállítást rendezett 1998-ban a művelődési házban, melyet Péterffy László szobrászművész nyitott meg. (*Jász Szó, II. évf. 6. sz.*)



Kő Pál a perespusztai emlékműnél

Emlékszem arra a testületi ülésre, amikor arról született döntés, hogy legyen-e *Szent András apostol* szobra Szentandrásnak. Polgármesterünk, Banka Ferenc terjesztette elő a létesítés lehetőségeit, anyagi feltételeit. A testület egyértelműen támogatta a gondolat megvalósítását, szabad utat engedtek a szobor elkezdéséhez. A kezdeti szakaszban nem volt konkretizálva a teljes bekerülési összeg, abban csak később sikerült egyezsége jutni a művésszel. Először 7 millió Ft volt a tiszteletdíj, de később Kő Pál redukálta ezt az összeget 5 millióra. Módosítását azzal indokolta, hogy a gyerekei Szentandrás, a Waldorf iskolában tanulnak, ezért döntött a méltányosabb ár mellett. Néhány hónap múlva képviselőtársaimmal ellátogattunk a hevesi műterembe, ahol megismerhettük az öntésre váró szobrot. Vizitációnk hivatalos része ezzel tulajdonképpen véget is ért. Ezt követően hamarosan előkerült a kötött üveg és a pálinkás butykos, meg a kolbász és a szalonna, Csilla asszony pedig sós süttikkel kínált bennünket. A szíves vendéglátás során a művész úr bemutatta a művét és vázolta a szobor készítésének további folyamatait.

Az elkészült műalkotás finanszírozásáról az önkormányzat gondoskodott. Múlhatatlan érdemei voltak ebben Szántai Lajosnak, aki nem Szentandrás szülötte, de szívügyének tartotta a mű létrejöttét. A község képviselője ugyanis igen jó ismeretségben volt a Budapesti Szabó Öntőde tulajdonosával, Szabó Józseffel. Az ő kontaktjának és segítségének köszönhetően minden időben elkészült. Abban az esztendőben Jászszentandrás rendezte a 13. Jász Világtalálkozót. Ennek a jeles rendezvénynek egyik központi eseménye a szobor felszentelése volt. Az átadáson részt vettek a település elöljárói, Kő Pál az alkotó, Seregély István egri érsek úr, Járvás István az akkori országgyűlési képviselő, és azon érdeklődők, akik a Jászok világtalálkozójára érkeztek a községbe. A szobor létrejöttének különösebb negatív visszhangja nem volt, a település lakói örömmel fogadták, hogy a község egy szép műemlékkel gazdagodott.



A 12. stáció a jázszentandrászi templomban

A szoborról makettek is készültek, amelyeket a művész a településen élők között osztott szét. Az egyik Dávid Áronhoz került, aki ezen kívül még egy képpel is büszkélkedhet, melyet Kő Pál készített. Az alkotást nászajándékként kapta a művésztől és a családjától.

Kapcsolataink alakulását és bensőségessé válását jól illusztrálja Kő Pál és Dávid Sándor jászkapitány levélváltása:

„Nyílt levél barátomnak

Kedves Pataki Lajos!

Maczky Lajos, Maczky Levente, kit egyszemélyben itt és most úgy ismerünk, Kő Pál szobrászművész.

Ennyi névváltozás után én nagyon elégedett vagyok a téged oly jól kifejező Kő Pál névvel, mert ez a név eszembe juttatja a kő keménységét, meg magában hordja az idővel szembeni ellenállás lehetőségét, az elmozdíthatatlan magatartást, a szikla méretű kő nagyságát, a hasítható szálegyenes igazságot. De benne van az alázat is az anyaggal, a mesterséggel szemben. Megbízást kaptál Jászszentandrásról egy névavató Szent András köztéri szobor elkészítésére. A XIII. Jász Világtalálkozó alkalmával fel is avattuk, megszentelte Seregély érsek úr. Köszönjük. Ez az alkotás a miénk, a falué. A miénk és egyben a magyar nemzet kulturális kincse is. Méltó helye van a szakrális alkotásaid között! Mondd, van annál szebb, mikor csakúgy elmenőben a szobor mellett ekképpen üdvözlik: Adj' Isten Bangyi bácsi! Ez az elfogadást, a szeretetet jelenti. Igen, a helyiek benne érzik a szoborban a mindennapi ember keresztvitelét, saját terheiket a szikrára nemesedett paraszti életet éppúgy, mint a szkíta földjét is bejáró hittérítő Szent András keresztútját. Köszöni Neked Jászszentandrás ezt az örök értéket! Baráti üdvözlettel Dávid Sándor” (Jász Szó, 2007. XIII. évf. 6. sz.)

A levél nem maradt válasz nélkül:

„Tisztelt Jászkapitány Uram!

Kedves Dávid Sándor!

Nyílt levelet írtál nekem és ez azt jelenti, hogy közlendőd közérdeklődésre tart számot. Gyermekkoromban a falu kisbírója, dobbal a nyakában állt ki a Főtérré és a dobpergés után így kezdte: »Közhírré tétetik, hogy ...«

Nagyon jól érintett a nyílt levél, köszönöm szépen. Szívesen válaszolok rá! Honnan is kezdjem?! Éppen elvégeztem a VIII. osztályt a hevesi Krakkói Általános Iskolában. Ez azért fontos, mert ha nem olyan a világ, amilyen ez 1955-ben volt!!! – talán semmi közöm nem lett volna Szentandrásához, pedig ott születtem. Perespusztá a Tadrához közeli tanya volt, s csak később húzódtunk be Császra és onnan Hevesre. Volt még egy nagy különbség, hogy a megyehatár miatt a távolság fényévnnyire volt. Mivel dupla X-es voltam, osztályidegen, ezért az ország egyetlen középiskolájába sem vettek fel. Odahaza maradtam a Maczky Házban és elkezdtem Édesapám felügyelete alatt rajzolni, festeni. Ennek meglehetősen híre kerekedett! Így esett meg a csoda. Engem kértek fel a gyönyörű neogótikus templom – 1903-ban épült! – stációinak megfestésére. A kurátor úr, Kompér Faragó Pista bátyám bízott meg a munkával. Ott szembesültem a magyar festőzseni, Aba-Novák Vilmos freskóival.

Döbbenet!!!

Azt azért ide szerénykedem – már így 70 felé! –, hogy egész életemben világhírű festőnek készültem!

Munkácsy Mihályt tekintettem példaképemnek.

A szobraimat, azért ma is kifestem. A későbbiekben tisztelegtem a bronz domborművel a nagy magyar festő emléke előtt. Az avatásán megjelentek: Aba-Novák Judit, a festő lánya, Supka Magdolna /Manna/ muzeológus, Somogyi József szobrászművész, a mesterem és Sümegei György író, aki mint minisztériumi tisztviselő a dombormű költségeit pásztorolta. Chiovini Feri bácsit, a két oldali freskó festőjét még Kecskeméten ismertem meg és rögtön a szívembe zártam.

Egy elmagyarosodott olasz ember és kolorista. Tanú! És társ a templomfestésben. A fantasztikus ünnep, a XIII. Jász Világtalálkozó Jászszentandrason felejthetetlen számomra. Lehetetlen a hangulatát leírni, csak azt éreztem, hogy ünnepélyes, de fennkölt és csodaszép.

Szeretem ezt a menedéket, ezt a fiataloktól és mokány öregektől lakott jász települést.

Ide járnak – Isten kegyelméből! – a gyerekeim a Waldorf Napsugár Általános Iskolába, Benedek (9 éves), Bálint (6 éves). Itt könyvtáros a keresztlányom, André Lajosné Pataki Éva. Itt áll Szent András vértanú szobrom 2007. 06. 22 óta, ami Dávid Sándorral közös munkánk. Igen, én kértem fel, hogy az andráskeresztet Ő maga készítse el akácfából vagy tölgyből a bronzszoborhoz. Régen is ismertem, tiszteltem Sándort. Tehetségéért, tudásáért és emberi tartásáért. Szántai Lajos kedves, ám könyörtelen következetessége, sürgetése nélkül talán még ma is félúton téblábolnánk! Ő volt a spiritusz rektora a szobor létrejöttének. Tegnap esőben láttam a munkámat, mert kimentem a kis hevesi focistákért úgy 6 óra körül. A tujáktól meg kell válnunk, mert rontják a szobor magasságát, erejét. Különben el is száradtak. Túl sok a vertikális elem. Ki kell szedni őket. Nem kellenek oda.

A feliratot is el kell készíteni:

*Kő Pál szobrász – Dávid Sándor népi iparművész – Szent András mártír és apostol
Jászszentandrás – 2007. 06. 22. – ez legyen.*

Köszönetet kell mondanom az egész falunak, előjáróinak a megbízásért.

Banka Ferencnek, Boxinak, hogy ezt végig vitte, Dávid Sándornak a régi barátsággal és tisztelettel híve,

Kő Pál

A perespusztai”

Kő Pál nemcsak művészként fordult meg nálunk, hanem a hétköznapokon is velünk élt. Rendkívül egyszerű, szerény, nagyon közvetlen személyiség volt, megtalálta a hangot a 3 évestől a 100 évesig mindenkivel. Sohasem foglalkozott a külsőségekkel.

Nemegyszer hozta el a gyerekeit edzésre. Nagy természetjáró volt, imádtá az állatokat, kutyáival rendszeresen járta a határt. Noha református volt, szeretettel jött templomunkba, a vasárnapi szentmiséken rendszeresen részt vett.

Keresztlánya emlékkönyvébe golyóstollal rajzolt egy képet ezzel a szöveggel:

„Keresztlányomnak rajzoltam, Mert pont erdőt, lovat és kislányt Gondoltam.”

Fehér Attila vállalkozó idézte fel nekünk a következő történetet. 2011 telén egy csikorgóan hideg, havas napon fácánvadászatra indult egy 10-12 fős társaság. Banka Béla vállalkozó ötlete volt, hogy hívják meg Pali bácsit. Rádasképpen még meglepetést is készítettek, mert Perespusztára, a szülői ház egykori helyétől pár száz méterre lévő kőkereszthez invitálták a résztvevőket. Pali bácsi meghatódott, majd előállt a saját ötletével. Futó Tamás grafikusművész társával performansz alakítására kérte a társaságot. Amikor kérésüket teljesítve kört alakítottak, ő befeküdt középre angyalának.



Aba-Novák dombormű a templom falán



A Szent András szobor

Mondani sem kell, ezt a mutatványt mindenki megtapsolta. Azon a hideg napon a hajtók többször elakadtak a magas hóban, ezért Banka Béla kénytelen volt segítséget kérni a traktorosától, aki a járművel kihúzta őket a hótömegből. Az emlékezetes napot Bélaék-nál beszélgetéssel, poharazgatással zárták.

2020. június 7-én elhunyt a Nemzet Művésze címmel kitüntetett Kossuth-díjas szobrászművész, akit szülővárosában, Hevesen helyeztek örök nyugalomra. A szertartáson községünk számos polgára is megjelent, kifejezve részvétét a jeles művész, a mi Pali bácsink elhunytá alkalmából.

Halálával az alkotás ért véget, a tervek, a gondolatok sokasága. Amit örökül hagyott a világnak és nekünk, jászszentandrásiaknak az örök és megismételhetetlen. Óvjuk, őrizzük általuk Kő Pál szobrászművész emlékét!